

Buitenlandse Zaken

Onderwijs en personeel in Zweden

sbo

Sectorbestuur
Onderwijsarbeidsmarkt

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1 Organisatie	6
1.1 Financiering	
1.2 Toezicht	
2 Onderwijssysteem	6
2.2 Voorschoolse kinderopvang	
2.2 Primair onderwijs	
2.3 Secundair onderwijs	
2.4 Tertiair onderwijs	
3 Onderwijspersoneel	9
3.1 Functies	
3.2 Arbeidsvoorwaarden	
3.3 Training	
3.4 Waardering beroep	
3.5 Organisatiegraad	
4 Onderwijsarbeidsmarkt	10
4.1 Maatregelen en ideeën	
5 Tot slot	12
Noten	13
Bronnen	13
Literatuur	
Websites	
Bijlage	15

Inleiding

De afgelopen twintig jaar zijn er veel hervormingen doorgevoerd in het Zweedse onderwijs. Het gecentraliseerde systeem uit de jaren zestig is vervangen door een gedecentraliseerd en resultaatgericht systeem. In de jaren negentig kreeg het onderwijs in Zweden te maken met zware bezuinigingen: het aantal leraren moest afnemen, waardoor het aantal leerlingen per leraar steeg.

De laatste jaren zijn er tekorten op de onderwijsarbeidsmarkt ontstaan. De verwachting is dat de komende jaren de vraag nog meer toeneemt. Redenen hiervoor zijn de vergrijzing en de dalende populariteit van het beroep.

Zweden is ruim tien keer zo groot als Nederland, terwijl er ongeveer negen miljoen mensen wonen. Zweden kent, met een bevolkingsgroep van 17,3 procent die 65 jaar of ouder is, iets meer vergrijzing dan Nederland (13,9 procent). De bevolking groeit bijna niet (0,01 procent groei, in Nederland 0,5 procent). In het jaar 2002 was vier procent van de beroepsbevolking, die uit 4,4 miljoen personen bestaat, werkloos.¹

De bevolkingssamenstelling is zeer divers; van oudsher wonen er Sami en Finse minderheden. De afgelopen decennia zijn er immigranten uit Finland, Denemarken, voormalig Joegoslavië, Griekenland, Noorwegen en Turkije bijgekomen.

Ongeveer 11,5 procent van de inwoners in Zweden is geboren in het buitenland. Wanneer de inwoners meegeteld worden van wie één ouder buiten Zweden is geboren, heeft één op de vijf Zweden een buitenlandse achtergrond. In stedelijke gebieden is de culturele diversiteit het grootst; op sommige scholen is zestig procent van de leerlingen van buitenlandse komaf.²

Alle nieuwe immigranten van zestien jaar en ouder hebben recht op een Zweedse talencursus om de basis van de taal te leren. Leerlingen met een buitenlandse achtergrond hebben het recht om als schoolvak een aantal uren les te krijgen in hun moedertaal. Bovendien mogen ze werken met studiemateriaal dat in hun moedertaal is geschreven.³

I Organisatie

Het ministerie van Onderwijs legt het onderwijsprogramma voor aan het parlement. De gemeenten zorgen ervoor dat er voldoende scholen voor het basis-, voorgezet en volwassenenonderwijs zijn. Daarnaast stellen zij een plan op waarin de organisatie, de financiën en het onderwijsprogramma van de scholen beschreven staan. Met dit plan geven de gemeenten weer hoe ze aan de eisen van het ministerie gaan voldoen.

De scholen bepalen zelf hoe ze het onderwijsprogramma verder inrichten. Daarnaast kunnen de scholen een eigen identiteit ontwikkelen door bepaalde lessen of practica toe te voegen aan het onderwijsprogramma. Ook kunnen ze zich specialiseren in een bepaald onderwerp, zoals muziek, milieu of een internationaal thema. Alle leerlingen krijgen in dat geval een aantal uren les in dat speciale vak.⁴

1.1 Financiering

Zweden geeft 13,4 procent van de totale overheidsuitgaven uit aan onderwijs, wat neerkomt op 6,5 procent van het Bruto Binnenlands Product. Alle scholen zijn gratis en worden gefinancierd door de overheid. Onafhankelijke scholen ontvangen een bijdrage per leerling. De staat betaalt de universiteiten en hogescholen, de gemeenten financieren de basisscholen en het secundair onderwijs. Iedere gemeente bepaalt zelf hoe de financiën van de school worden beheerd. Doorgaans is er een bestuur dat de gelden verdeelt over de scholen in de gemeente. De scholen zijn verantwoordelijk voor hun eigen uitgaven, zoals de salarissen. Sommige gemeenten betalen een bedrag per leerling en een extra toelage voor leerlingen met leerproblemen of een buitenlandse achtergrond.

Studenten betalen geen collegegeld en ontvangen een studiebeurs van € 240 per maand van de overheid. Daarnaast kan een student nog een lening afsluiten bij de overheid van maximaal € 480. Ook leerlingen in het secundair onderwijs hebben recht op deze ondersteuning.

1.2 Toezicht

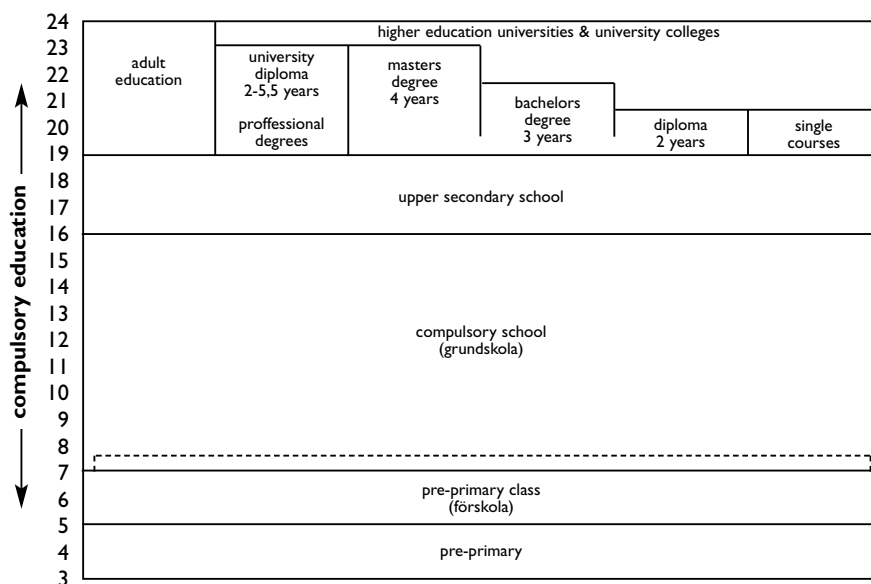
De *National Agency for Education (Statens skolverk of Skolverket)* is onder meer verantwoordelijk voor de evaluatie van en het toezicht op de scholen. De *National Agency for Higher Education* voert dit uit voor het tertiair onderwijs.⁵

2 Onderwijssysteem

Leerlingen zijn leerplichtig van hun zevende tot zestiende. Basisschoolleerlingen krijgen dagelijks een gratis maaltijd. Veel scholen in het voortgezet onderwijs hebben deze voorziening ook, hoewel zij er niet meer toe verplicht zijn.

Onafhankelijke scholen

Ongeveer elf procent van de scholen zijn privé-scholen of onafhankelijke scholen (bijvoorbeeld christelijke scholen). Bij deze scholen staat 3,5 procent van de leerlingen ingeschreven. Zij laten alle leerlingen toe en ontvangen een bijdrage van de gemeenten.⁶

Figuur 1: Het onderwijssysteem in Zweden
Bron: Eurydice, database on Education, Sweden

2.1 Voorschoolse kinderopvang

De gemeenten zijn verplicht om kinderopvang te verzorgen voor de kinderen (van een tot vijf jaar) van werkende ouders. De ouders betalen hier vaak een inkomensafhankelijke bijdrage voor. Vanaf de herfst dat een kind vier jaar oud is, mag het naar de kleuterschool. Scholen zijn verplicht om de kinderen minimaal drie uur per dag op te vangen. Kinderen van zes jaar oud kunnen naar een klas die voorbereid is op het basisonderwijs; in sommige gevallen mogen ze al naar de basisschool.

2.2 Primair onderwijs

Het primair onderwijs (*Grundskola* (7 – 15/16 jaar)) is verplicht en duurt negen jaar. Scholen mogen zelf bepalen hoeveel uren ze les geven, maar in totaal moeten leerlingen in die negen jaar minimaal 6665 uren les krijgen (740 uur per jaar).

De leerlingen hebben tot en met de zesde klas één klassenleraar die de meeste vakken geeft. Daarna krijgen ze meerdere leraren, die vaak in teams samenwerken.

Pas vanaf de achtste klas krijgen leerlingen cijfers voor hun toetsen. Om het diploma van de Grundskola te halen moeten de leerlingen een voldoende halen voor alle vakken. Als er een onvoldoende tussen zit, kan de leerling na het verlaten van de Grundskola alsnog een examen doen op de vervolgopleiding.

Sami-scholen

De Sami-school is opgericht voor de nationale minderheid Sami uit het noorden van Zweden. De school duurt zes jaar; daarna volgen de leerlingen drie jaar les op een gewone Grundskola.

Speciaal onderwijs

Leerlingen met leerproblemen kunnen naar een speciale school (*särskolan*). Daarnaast kunnen deze leerlingen ook op de Grundskola extra begeleiding te krijgen.

2.3 Secundair onderwijs

Het secundair onderwijs wordt gevormd door de *Gymnasieskola* (vanaf 16-19 jaar). Zij bieden zeventien verschillende driejarige programma's, waarvan er veertien beroepsgericht zijn. Alle programma's hebben dezelfde acht basisvakken: Zweeds, Engels, wiskunde, godsdienst, natuurkunde, sociale wetenschappen, kunst en gezondheidswetenschappen (inclusief gym).

Daarnaast volgen de leerlingen een aantal vakken die binnen hun programma vallen en werken ze aan een project. In totaal moet de leerling 2500 studiepunten halen, waarvan 300 punten vrij te besteden zijn buiten het eigen programma. Wanneer leerlingen een speciaal samengesteld programma willen volgen kan dat ook. Leerlingen met een leerprobleem of leerachterstand (bijvoorbeeld immigranten die nog maar kort in Zweden wonen) kunnen een individueel programma volgen. Ook krijgen ze extra begeleiding.

Na het afronden van een cursus worden de leerlingen beoordeeld met een onvoldoende, voldoende, goed of zeer goed. Daarnaast zijn er voor bepaalde vakken nationale examens. Een leerling kan de vakken overdoen die onvoldoende beoordeeld zijn. Het is ook mogelijk om een heel jaar over te doen. De leerling heeft de *Grundskola* afgerond zodra hij alle cursussen heeft gehaald. Hierna kan hij de beoordeling van bepaalde vakken met herexamens verbeteren.

Speciaal onderwijs

Scholen voor speciaal onderwijs bieden een vierjarig programma aan voor leerlingen met leerproblemen. Daarnaast kunnen leerlingen op de *Gymnasieskola* een individueel lesprogramma samenstellen.

2.4 Tertiair onderwijs

Tertiair onderwijs wordt gegeven op universiteiten en universitaire colleges. Om toegelaten te worden moeten leerlingen een diploma van het secundair onderwijs hebben (90 procent van de cursussen gehaald), of vier jaar werkervaring en kennis van het Zweeds en Engels op het niveau van het secundair onderwijs. De overheid bepaalt hoeveel inschrijvingen per opleiding zijn toegestaan; zijn er meer aanmeldingen, dan worden de studenten geselecteerd op basis van cijferlijst, werkervaring en toelatingsexamen.

Lerarenopleiding

Op 24 van de meer dan veertig Zweedse universiteiten en universitaire colleges wordt de lerarenopleiding aangeboden. Sinds 1 juli 2001 krijgen alle leraren dezelfde basisopleiding. Daarnaast kunnen leraren zich specialiseren in bepaalde vakken en leeftijdsgroepen. De opleiding varieert van drieënehalf jaar (140 studiepunten) voor kleuterleraren en leraren onderbouw van het basisonderwijs, tot vijfenehalf jaar (220 studiepunten) voor de overige leraren. De opleiding bestaat uit een basisgedeelte, een studie in bepaalde onderwerpen en een specialisatie. Tijdens de studie loopt de student twintig tot dertig weken stage.⁸

De overheid heeft daarnaast aangepaste verkorte opleidingen opgezet, met als doel het lerarentekort aan te pakken. Zie hoofdstuk 4.

3 Onderwijspersoneel

Functie	Aantal
Leraar speciaal onderwijs	10.900
Basisschoolleraar	66.200
Leraar secundair onderwijs algemeen	19.600
Leraar secundair onderwijs (beroepsvakken)	7.300
Leraar kunst, muziek of gymnastiek	8.600
Leraar handenarbeid, huishoudkunde	7.000
Overige leraren	5.700

Tabel 1: Functies in aantallen

Bron: Swedisch Association of Local Authorities. Cijfers zijn uit 2001.

3.1 Functies

De Zweedse scholen kennen de volgende functies:

- kleuterleraren;
- leraren onderbouw basisonderwijs;
- leraren bovenbouw basisonderwijs en secundair onderwijs;
- leraren in een moedertaal, anders dan Zweeds;
- leraren voor kinderen met leerproblemen;
- welzijnswerkers;
- schoolartsen;
- psychologen.

3.2 Arbeidsvoorwaarden

Alle scholen verzorgen de sollicitatieprocedure zelf. Een sollicitant die de lerarenopleiding niet heeft afgerond, kan een aanstelling krijgen voor maximaal twaalf maanden. Ook leraren die wel over de juiste kwalificaties beschikken, krijgen eerst een jaarcontract dat - conform de cao voor leraren - na één jaar omgezet kan worden in een vast contract. De salarisonderhandelingen worden gevoerd op schoolniveau. Leraren van openbare scholen zijn in dienst van de gemeenten; leraren van onafhankelijke scholen zijn in dienst van de school.

3.3 Training

Leraren mogen volgens de onderwijswet 104 uur per jaar besteden aan training. De invulling van deze uren is afhankelijk van de wensen van de individuele leraar en de school. De *National Agency for Education* stelt een bedrag beschikbaar aan gemeenten en scholen voor de training van leraren.

In opdracht van het ministerie van Onderwijs heeft de *National Agency for Education* een training voor schooldirecteuren opgezet.

3.4 Waardering beroep

De Zweedse bevolking heeft een negatief beeld van de scholen en het beroep van leraar, dat voornamelijk door de media gevoed wordt. Leraren zelf zijn het niet eens met de kritiek: zij waarderen hun beroep, hoewel ze wel last hebben van de werkdruk. Leraren geven regelmatig aan dat ze minder leerlingen per onderwijsmedewerker willen en juist meer ondersteuning wensen van breed inzetbaar personeel, zoals leraren voor moeilijk lerende kinderen, maatschappelijk werkers, schoolartsen en psychologen.

De *National Union of Teachers* in Sweden heeft een aantal jaren afgestudeerde onderwijzers gevolgd. Uit dit onderzoek blijkt dat veel startende docenten de werkdruk te hoog vinden om langere tijd voor de klas te blijven. Bovendien biedt de leraarcarrière weinig perspectief op het gebied van professionele ontwikkeling en salaris.⁹

3.5 Organisatiegraad

In Zweden bestaan de volgende vakbonden:

- 1 *Swedish Teachers Union* (220.000 leden);
- 2 *National Union of Teachers in Sweden* (75.000 leden);
- 3 *Swedish Association of School Headmasters and Directors of Education* (7.000 leden).

De drie vakbonden werken nauw samen; zo hebben de *Swedish Teachers Union* en de *National Union of Teachers in Sweden* een overkoepelende organisatie *Teachers Liaison Council* opgezet, die de belangen van de beide organisaties behartigt.

4 Onderwijsarbeidsmarkt

Zweden kent momenteel een groot lerarentekort. Verschillende factoren bepalen de toekomstige lerarenbehoefte, zoals de verwachte afname van het aantal leerlingen, het aantal leerlingen per klas en de professionele ontwikkeling van de leraren.

Al jaren is er een tekort aan leraren in exacte vakken, gekwalificeerde leraren tweede taal (anders dan Zweeds), leraren speciaal onderwijs en leraren beroepsonderwijs.

De verwachting is dat er 56.700 vacatures zijn in 2005, terwijl er maar 25.200 leraren van de lerarenopleiding komen. Dit betekent een tekort aan gekwalificeerde leraren van 31.500 (19.200 in het basisonderwijs en 12.300 in het secundair onderwijs). Bovendien is de verwachting dat twintig procent van de leraren in 2005 onvoldoende gekwalificeerd is voor het werk.¹⁰

4.1 Maatregelen en ideeën¹¹

De overheid heeft verschillende maatregelen genomen, die allemaal voortkomen uit het uitgangspunt dat scholen aantrekkelijke werkplaatsen moeten worden.

Ook hebben de minister van Onderwijs en de onderwijsvakbonden in 1998 afgesproken het lerarenberoep te promoten.

A better job

Dit project van de Vereniging van Zweedse gemeenten (SALA) is erop gericht om gemeenten te ondersteunen in het werven, selecteren en behouden van onderwijspersoneel.

Fondsen

In 1998 besloot de regering negen miljoen euro beschikbaar te stellen om 168 scholen te steunen in hun ontwikkelingsprojecten voor leraren. Het doel van deze projecten was het ontwikkelen van lesmethoden en het verbeteren van de samenwerking tussen leraren, regionale centra en de lerarenopleidingscentra. Dankzij deze projecten kwam het debat over de leraren meer in de aandacht.

Begin jaren negentig verkeerde Zweden in een grote economische crisis. Wegens de bezuinigingen ontvingen ook de scholen geen extra geld meer om hun problemen aan te pakken. Om de achterstand op te lossen heeft de regering in december 2000 een bedrag vrijgemaakt om scholen de mogelijkheid te bieden extra personeel aan te stellen. Uiteindelijk moet deze actie 15.000 extra werknemers opleveren. Deelnemende scholen ontvangen gedurende vijf jaar geld uit een fonds.

Meer opleidingsplaatsen

De overheid bepaalt hoeveel studenten worden toegelaten tot de lerarenopleiding. Gezien de grote problemen op de onderwijsarbeidsmarkt heeft de regering het aantal opleidingsplaatsen van 2001 tot 2004 uitgebreid. Ook voor de periode 2005 tot 2008 wordt een groter aantal opleidingsplaatsen gerealiseerd. Dit beleid heeft zeker effect: in 2002 waren er al twintig procent meer studenten dan in 2000.

Special teacher Education programme

Mensen met relevante studie- en werkervaring kunnen een verkorte lerarenopleiding (zestig punten, anderhalf jaar fulltime) volgen. Vanaf 2002 tot en met 2006 kunnen zo ongekwalificeerde leraren naast hun baan hun diploma behalen. In 2002 was het animo voor deze opleiding zeer groot: ruim 3700 aanmeldingen vanuit heel Zweden.

Foundation year programme

Om het lerarentekort in de exacte vakken en techniek aan te pakken, is er een eenjarige opleiding gestart voor mensen die studie- of werkervaring hebben in de exacte wetenschappen.

Meer mannen aantrekken

In Zweden zijn de meeste leraren vrouw. Om meer mannen te werven, wordt aan bijvoorbeeld jongerenwerkers en sportcoaches een verkorte opleiding aangeboden om de juiste kwalificaties te behalen. Daarnaast zijn mannen die begin 2000 hun banen verloren in de technische sectoren, benaderd om een verkorte lerarenopleiding te volgen. In 2003 hebben tien elektronici zo'n opleiding afgerond en zijn 200 mensen met de opleiding gestart.

Leraren met een buitenlandse lerarenopleiding

De National Agency for Higher Education organiseert assessments voor leraren met een buitenlandse onderwijsbevoegdheid. Leraren die aan de gestelde eisen voldoen, krijgen toestemming om les te geven in Zweden.

Central School Improvement Agreements

De organisatie van Zweedse gemeenten heeft samen met de onderwijsbonden voor leraren een samenwerkingsovereenkomst getekend om belangrijke verbeteringen te bewerkstelligen voor het werven en behouden van leraren. De overeenkomst richt zich op de:

- werktijden;
- werkomgeving;
- organisatie van het werk;
- training van leraren;
- begeleiding van nieuwe leraren;
- verhouding tot leerlingen.

De *Council for the Attainment of Objectives and Future Development of School Education* is aangesteld om de voortgang van deze overeenkomst te bewaken en te evalueren.

Leadership development

De regering is een aantal programma's gestart die het debat over de rol van het schoolhoofd of de directeur moeten stimuleren. Zo is er in 2001 een enquête gehouden over de behoefte aan het soort leiderschap op Zweedse scholen.

Atraktiv Skola (Aantrekkelijke School)

Aan het project Atraktiv Skola nemen zowel het ministerie van Onderwijs, de National Agency for Education als de verschillende vakbonden voor leraren deel. Er zijn 34 gemeenten geselecteerd die samen met leraren en schoolhoofden concrete plannen maken om de scholen aantrekkelijk te maken. Tot nu toe zijn er uiteenlopende initiatieven ontplooid, variërend van het plaatsen van aandachttrekkende advertenties tot samenwerking met het bedrijfsleven.¹²

Het project loopt van 2002 tot en met 2005.

5 Tot slot

In Zweden wordt de oorzaak van het bestaande lerarentekort vooral gezocht in de werksituatie en het gebrek aan professionele ontwikkeling voor de leraar. De leraar moet aan steeds meer eisen voldoen en dat levert werkdruk op.

Om het beroep leraar weer aantrekkelijk te maken moet volgens het ministerie van Onderwijs het volgende gebeuren:¹³

- nieuwe leraren moeten begeleiding krijgen van ervaren leraren op de school;
- moeten perspectief hebben op een 'hogere functie';
- moeten meer samenwerken met sectoren als het bedrijfsleven en de gemeente;
- doorstroom naar andere beroepen moet worden aangemoedigd;
- er moet meer aandacht komen voor het werken in teams (leraren en ander onderwijspersoneel);
- er moet meer aandacht komen voor de rol van de schoolleider en voor de samenwerking met leraren.

september 2004

Noten

- ¹ CIA World Factbook, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/sw.html>.
- ² Statistics Sweden.
- ³ Attracting, developing and retaining effective teachers, OECD Study, Sweden, May 2003.
- ⁴ Eurydice, database on Education, the Education system in Sweden, 2002 - 2003.
- ⁵ The Swedish National Agency for Education's Educational Inspectorate, Inspecting for Improvement. <http://www2.skolverket.se/BASIS/skolbok/webext/trycksak/DDD/1285.pdf>.
- ⁶ Eurydice, database on Education, the Education system in Sweden, 2002 - 2003.
- ⁷ Eurydice, database on Education, the Education system in Sweden, 2002 - 2003.
- ⁸ The meaning of a Teacher Education reform: national story telling and global trends in Sweden, European Journal of Teacher Education, Vol 26, no 1, 2003.
- ⁹ Attracting, developing and retaining effective teachers, OECD Study, Sweden, May 2003.
- ¹⁰ Swedish work with personnel prognoses for child care, schools, and adult education , November 2001 <http://www.skolverket.se/pdf/english/persprog.pdf>.
- ¹¹ Attracting, developing and retaining effective teachers, OECD Study, Sweden, May 2003.
- ¹² Attraktiv Skola, www.skola.se.
- ¹³ Attracting, developing and retaining effective teachers, OECD Study, Sweden, May 2003.

Bronnen

Literatuur

- Eurydice (2002), *database on Education, the Education system in Sweden, 2002 – 2003*, www.eurydice.org
- Eurydice (2003), Key topics in education in Europe, Volume 3, The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns, report I, *Initial training and transition to working life*, Brussels: European Commission.
- Eurydice (2003), Key topics in education in Europe, Volume 3, The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns, report II, *Supply and demand*, Brussels: European Commission.
- Eurydice (2003), Key topics in education in Europe, Volume 3, The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns, report III, *Working conditions and pay*, Brussels: European Commission.
- Eurydice (2004), Key topics in education in Europe, Volume 3, The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns, report IV, *Keeping teaching attractive for the 21st century*, Brussels
- Ministry of Education and Science (2003), Education and training in Europe: *A report on education and training in Sweden and the shared European goals*. <http://www.sweden.gov.se/sb/d/574/a/25605>
- Linde, G. (2003) *The meaning of a Teacher Education reform: national story telling and global trends in Sweden*, European Journal of Teacher Education, Vol 26, no 1.
- OECD (2003), *Education at a Glance*, OECD Indicators, Parijs
- OECD (2002), *Education Policy Analysis*, Parijs
- OECD (2003), *Education Policy Analysis*, Parijs

Ministry of Education and Science (2002), *Central education authorities*, <http://www.ssv.se>

Ministry of Education and Science (2003) *Attracting, developing and retaining effective teachers*, OECD Study, background report Sweden, <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/02/14/83/7849a36f.pdf>

Inspectie van het onderwijs (2001) *ICT portretten buitenland: Zweden*, Den Haag, <http://www.onderwijsinspectie.nl/documents/pdf/zweden>

The Swedish National Agency for Education, Skolverket (2000) *Education for all, the Swedish education system*, Stockholm, <http://www.skolverket.se/pdf/english/00-575.pdf>

The Swedish National Agency for Education, Skolverket (2001) *Swedish work with personnel prognoses for child care, schools, and adult education*, Stockholm, <http://www.skolverket.se/pdf/english/persprog.pdf>

The Swedish National Agency for Education, Skolverket (2002) *Statistics for Child care, Schools and Adult education 2002*, Official statistics of Sweden - Children, staff, pupils and teachers.

The Swedish National Agency for Education, Skolverket (2004) *Descriptive data on childcare, schools and adult education in Sweden 2003*, National agency for education report no. 236, Stockholm, <http://www2.skolverket.se/BASIS/skolbok/webext/trycksak/DDD/1269.pdf>

The Swedish National Agency for Education's Educational Inspectorate, (2002) *Inspecting for Improvement* <http://www2.skolverket.se/BASIS/skolbok/webext/trycksak/DDD/1285.pdf>

Waterreus, J.M. (2003), *Incentives in secondary education*, Max Goote Kenniscentrum voor Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie, Amsterdam.

Websites

Overheid

Ministerie van Onderwijs → <http://www.sweden.gov.se/sb/d/2063>

The Swedish National Agency for Education → <http://www.skolverket.se/english/index.shtml>

Statistics Sweden, Statistiska centralbyrån → http://www.scb.se/default____2154.asp

The Swedish Association of Local Authorities/ Federation of County Councils → <http://www.lf.svekom.se/>

The National Agency for Higher Education, Högskoleverket → <http://www.eng.hsv.se/en/>

Onderwijs

Eurydice, information database on education in Europe, The Education System in Sweden (2002/2003) → <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=SW&language=EN>

Vakbonden

Sveriges Skollärarverbönd → <http://www.skolledarna.se/>

National Union of Teachers in Sweden, Lärarnas Riksförbund → <http://www.lr.se/lrweb/home.nsf/indexfrmset?readform>

Onderwijsarbeidsmarkt

Attractiv Skola → <http://www.skola.se>

Bijlage: Het onderwijs en de leraar in Zweden – vergeleken met Nederland

		Zweden	Nederland
Jaarsalaris: start – na 15 jr – eind, in US\$, geïndexeerd volgens PPS ¹	primair onderwijs secundair onderwijs	21.498 – 25.722 – 28.489 21.498 – 25.722 – 28.489(o) 23.070 – 27.535 – 29.653(b)	27.464 – 32.750 – 39.645 28.498 – 35.055 – 43.552(o) 28.773 – 48.889 – 57.808(b)
Verhouding salaris na 15 jaar tot BBP per inwoner	primair onderwijs secundair onderwijs	1,01 1,01 (o), 1,08 (b)	1,14 1,22 (o), 1,70 (b)
Opleidingseisen	primair onderwijs secundair onderwijs	Lerarenopleiding: 3 1/2 jaar (inclusief stage) voor kleuterschool en onderbouw grondskola, 5 1/2 jaar voor voor bovenbouw grondskola en vo	pabo (4 jaar) 2e graads: hbo lerarenopl. 1e graads hbo lerarenopl. wo: master (4jr) plus aanvullende lerarenopl (1jr)
Leeftijdopbouw: percentage ouder dan 49	primair onderwijs secundair onderwijs	41,7 44,2	23,2 37,1
Percentage vrouwen in 2002	primair onderwijs secundair onderwijs (b)	79,9 50,3	77,6 41,1
Percentage afgestudeerde leraren dat niet voor vak kiest			10 procent (pabo) 36 (nlo/ulo) (2000)
Aantal lesuren	primair onderwijs secundair onderwijs		930 867
Totaal aantal werkuren	primair onderwijs secundair onderwijs	1800 (1360 op school) 1800 (1360 op school)	1559 1659
Aantal werkweken			40
Aantal leerlingen per klas	primair onderwijs secundair onderwijs		24
Aantal leerlingen per fulltime medewerker	primair onderwijs secundair onderwijs	12,4 14,6	17,2 17,1
Jaarlijkse uitgaven per leerling, US \$, 2000	primair onderwijs secundair onderwijs	4967 6339	4325 5912
Bekostiging onderwijs, percentage BNP		6,5	4,7
Onderwijs als percentage van de totale uitgaven		13,4	10,7
Leerplicht		7-16	5-17
Procent Fulltime leraren niet gekwalificeerd	secundair onderwijs (b)	27,3	
Onderwijsarbeidsmarkt vacatures	primair onderwijs secundair onderwijs	12,3	

Bron: Education at a Glance, OECD Indicators (2001)

Toelichting: o: onderbouw

b: bovenbouw

¹ PPP: Purchasing Power Parity, dit houdt in dat de lonen naar verhouding zijn omgerekend.